

חידושו של הכלי יקר במצות ביקור חולים

נאמר בסעודה דרעוא פ' קרה תשע"ג, במרכז שיקום (ריהאביליטיישאן צענטער)
אצל השלחן ת"ה מלובשים בגדי שבת

הרב מנחם רוקח

החסרון בזה שאינו בביתו ולא בא לבהמ"ד לתפלה בצבור ולהשתתף בשיעורי תורה, ומושב ריקם (כמו "יפקד מושבך"), והמבקר מצטער בזה, ובזה מתבטה הידידות ביניהם.

וי"ל דמטעם זה מגערים מהחולה אחד משישים מהחולי, לפי שעל המבקר לא נגזר שום צער, נמצא שע"י הצער מגער קצת מהחולה.

ויש להוסיף בענין הרגש חסרון (לפי פירוש הנ"ל) דהחולה עצמו צריך להרגיש חסרון בעצמו, שלא קיים תורה ומצות כראוי, ועליו לתקן עוד בחייו להשלים החסרון. ובהרגש זה יזכה עוד להאריך ימים. "שבשפלנו זכר לנו (ברגש שפלות) כי לעולם חסדו". ועי' שירי ברכה ביורה דעה סי' של"ה שגם המתפלל בעד אביו או רבו לא ירבה בשבחו לכבודו, שאין גבהות לפני המקום, כ"ש שהחולה עצמו ירגיש חסרונותיו שעוד צריך לתקן. "שבשפלנו זכר לנו כי לעולם חסדו, ויפרקנו מצרנו כי לעולם חסדו".

ומסופר על צדיק אחד שבא לבקר חולה, הי' מונה טענות שיש עליו, והזכירו חטאיו וחסרונותיו, והי' מצערו בזה הרבה, והי' תמיהא לאנשי ביתו ולחולה, האם זה תכלית מצות ביקור חולים? וסיפרו לו שהצדיק הנ"ל כשיצא מביתו נשאר מחוץ לפתחו ובוכה ומתפלל, ונגלה לו להחולה שהתפלל עליו על אריכות ימים עד שיוכל עוד לתקן חסרונותיו, והתחיל לשמוח שמחה גדולה.

ביורה דעה מצינו סמיכות הלכות ביקור חולים (סי' של"ה) מתי מבקרין, דיני הרופא (סי' ל"ו), דיני וידוי (סי' של"ז). פשוט שאין זה משמעות שייכות זה לזה, אלא אדרבא, בביקור חולים מתפללים עליו שיחי' עוד הרבה שנים, וכן לשון הש"ע "וכיצד מתפללין עליו".

מצות ביקור חולים חשוב מאד "פשוט לפי שיש בזה ביטוי ידידות ואהבת חברים ודאגה לבריאת חברו (אשר לכן איתא שמגרע אחד משישים של חולי, שמצטער והוא לא הי' בכלל הגזירה). נוסף לזה שמצינו קיום המצוה אצל הראשון של אבות הקדושים, אברהם אבינו. והמבקר הי' הקב"ה בעצמו¹, "וירא אליו ה'..." (בראשית יח:א), "לבקר את החולה" (רש"י מגמ' סוטה יד.). ולכן בלי ספק יש מעלה לקיים מצוה זו בהידור, בפרט עפ"י פירושו והבנתו של הכלי יקר, והוא בפרשתנו:

ויאמר משה בזאת תדעון כי ה' שלחני... אם כמות כל האדם ימתון אלה ופקודת כל האדם יפקד עליהם... "אז בדין הוא חולק עלי" (רש"י), "ואם בריאה יברא ה'..." וז"ל כלי יקר: במס' נדרים (ט:): אמר ריש לקיש רמז לביקור חולים מן התורה שנאמר אם כמות כל האדם... שהם חולים ומוטלים על עריסותיהם ובני אדם מבקרים אותם... ופירש רש"י שסמך על סוף המקרא שנאמר ופקודת כל האדם יפקד עליהם, פקידה זו היינו ביקור, "עכ"ל.

ותמוה איפה נרמז בתבת "יפקד" ענין ביקור חולים. נראה לענ"ד שהכלי יקר מקשר תבת יפקד בפירוש "חסרון" כמו שמצינו בשמואל א' (כ"ח), והוא הפטרת מחר חודש) ויאמר לו יהונתן (לדוד) מחר חדש ונפקדת כי יפקד מושבך", "כי יפקד לשון חסרון שיהי' מושבך שאתה יושב בה חסרה". וכוונת הכלי יקר "פקידה זו היינו ביקור", שהמבקר מבטה לחולה הרגש

¹ פשוט שיש לקיים המצוה ביותר הידור כשמצינו שהקב"ה בעצמו קיים המצוה, "והודעת להם את הדרך ילכו בה" (שמות יח:כ), "ילכו זו ביקור חולים" (ב"ק ק.). נוסף על המצוה זה א-לי "ואגוהו" - אני והוא, מה אני אף אתה. וכמו שמפרשים הגמ' (ברכות ו.) שהקב"ה מניח תפילין, שע"ז יש חיוב הידור ביותר.

יעקב אבינו התפלל שלא ימות אדם פתאום אלא ישתמש ע"י חולי מקודם כהתראה שצריך לתקן ולצוות לבניו, ע"י רש"י ברכות (ג. ד"ה מרפא) "לאדם המתעטש שרגילים לומר אסותא", ובגליון הש"ס מפרקי דר' אליעזר (פרק נ"ב) "מיום שנבראו שמים וארץ לא הי' אדם חולה אלא... עוטש ונשמתו יוצא מנחיריו, עד שבא יעקב אבינו וביקש רחמים... אל תקח נפשי ממני עד שאצוה את בני ובנותי, ונעתר לו". הרי מצינו שעוד הי' לו השראת השכינה וגילה לבניו עתידות.

גם בחזקיהו המלך בחליו בביקור חולים אצלו מאת ישעי' הנביא, ואמר לו (ישעי' לח:ה) "צו לביתך", נתוסף לו עוד חמש עשרה שנים חיות חדשים.

ו"ל עוד שכל זה (כל הפקידה) נכלל ב"כמות כל האדם", שקרח לא זכה לזאת.

ויובן בזה ענין הבריאה "ופצתה האדמה את פיה ובלעה אותם". שגם הפטירה עצמה, "מות כל אדם", שנשאר קשר עם החיים, העמדת מצבה, "היא מצבת קברת רחל עד היום" (בראשית לה:כ), גם זאת לא הי' לו לקרח. ידוע הרש"י ביבמות (קכב.) שנשאר קשר גם אחר פטירה עם משפחה ועם תלמידים, בכל שנה ביום הפטירה באים על קברו ללמוד תורה... זה ענין מות, "כמות כל האדם".

וז"ל רש"י שם תלתא ריגלי, "זבתשובת הגאונים מצאתי כל הנך ריגלי דאמוראי היינו יום שמת בו אדם גדול קובעים אותו לכבודו, ומדי שנה בשנה כשמגיע אותו יום מתקבצים תלמידי חכמים מכל סביביו ובאים על קברו עם שאר העם להושיב ישיבה שם".

ולולא דמסתפינא הייתי אומר מלשון "להושיב ישיבה" משמע שחוזרים שם דברי תורה ששמעו מפי הנפטר, על דרך שהתפלל דוד המלך "אגורה באהלך עולמים" (תהלים סא:ה ובגמרא יבמות צו:), וכי אפשר לו לאדם לגור בשני עולמים, אלא אמר דוד לפני הקב"ה, רבונו של עולם, יהי רצון שיאמר דבר שמוע מפי

בעולם הזה, דאמר ר' יוחנן משום ר' שמעון בן יוחאי, כל תלמיד חכם שאומרים דבר שמועה מפיו בעולם הזה שפתותיו דובבות בקבר. בתוס' ד"ה אגורה כ' "כאילו" מדברות. ועי' מהרש"א (דמשמע שפי' לא רק "כאילו" אלא ממש), כיון שאומרים בשם אומרו, כח הנשמה וכח השפתים... ועי' ספר שאר ישוב מדודי הגה"צ אב"ד קיוויאשד וצ"ל פרשת ויקרא על הפסוק (עזרא ג:) "ויסדו הבונים את היכל ה'... על ידי דוד מלך ישראל", (רש"י פי' שהיו מנצחים ומשוררים שירות של דוד מלך ישראל, אבל) לשון הכתוב "על ידי דוד יש לפרש שדוד הי' משורר עמהם, שנתקבלה תפילותיו שהיו שפתותיו דובבות בקבר².

ובזה פי' במשלי (לא:כה) "ותשחק ליום אחרון (יום פטירה) פיה פתחה בחכמה", דגם אחר פטירה שייך לפתוח הפה בחכמה.

יובן בזה עפ"י הכלי יקר יפקד זו ביקור חולים, דבתורה כתיב אם כמות כל האדם, מדבר במיתה, וביקור חולים הוא בחיים, אך גם זאת בכלל, היינו הקשר עם החיים, אולי בזכות הקשר בעת ביקור חולים שהתפללו עליו.

² יש להוסיף בזה דבדבר ק"ז באגרא דכלה (פ' שמות ד"ה ואלה שמות), וז"ל, "שהבטיח השי"ת לדוד שיהי' ספרו תהלים חשוב (לעוסקים בו) כעוסקים בנגעים ואהלות" עכ"ל. וזה סותר למה שכ' בנפש החיים (שער ח' פרק ה'), וז"ל, "שביקש דוד... וגם מי יודע אם הסכים הקב"ה על ידו בזה כי לא מצינו בדבריהם ז"ל מה תשובה השיבו הוא ית' על שאלתו (כמו שמצינו בגמ' ב"ב יז. "ואידך ההוא רחמי הוא דקא בעי").

והנה דודי הה"ק אב"ד קיוויאשד מביא בספרו שאר ישוב (בפרשת מצורע) הלשון כמו באגרא דכלה, ושאלתיו מסתירה בספר נפש החיים, וענה לי דלכן דקדק וכ' "עי' לשונו בדברי מרן ק"ז באגרא דכלה פ' שמות שכ' וז"ל...".

וחשבתי ליישב דהנה במדרש תהלים א:ח נזכר בקשה זו של דוד (שיהיו שפתותיו דובבות בקבר) יחד עם בקשתו שיהיו אמירת תהלים נחשב כלימוד נגעים ואהלים. לכן י"ל מכיון שנתקבלה בקשתו בענין שפתותיו דובבות בקבר (עפ"י ספר שאר ישוב מדקדוק הלשון בעזרא ג:) יש להסתבר שגם נתקבל בקשתו השנית לגבי חשיבות כנגעים ואהלות.

